

روشنگران تاریکی

خودنوشت‌های جبار باغچه‌بان

صفیه میربابایی

موسسه فرهنگی هنری پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

۱۳۸۹

باغچه بان، جبار، ۱۳۴۴-۱۳۴۵
روشنگران تاریکی: خودنوشت های جبار باغچه بان و همسرش / تهیه کننده موسسه فرهنگی هنری پژوهشی
تاریخ ادبیات کودکان- تهران: موسسه فرهنگی هنری پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان، ۱۳۸۹.
۱۶۰ ص.: مصور

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۳۲۵-۳-۲
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا
عنوان دیگر: خودنوشت های جبار باغچه بان و همسرش
۱. باغچه بان، جبار، ۱۳۴۴-۱۳۴۵- سرگذشت نامه
۱۳۸۹ ۲/۲۱۳ ب / ۲۴۲۶ HV
۳۰۵/۹۳۷۹
شماره کتاب شناسی ملی: ۱۹۲۶۲۶۲

روشنگران تاریکی: خودنوشت های جبار باغچه بان و صفیه میربابایی

تهیه و آماده سازی: موسسه فرهنگی هنری پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

طراح گرافیک و صفحه آرا: سحر ترهنده

طرح جلد: فرشاد رستمی

چاپ نخست: ۱۳۸۹

لینتوگرافی: راین گرافیک

چاپخانه: ستاره سبز

صحافی: معین

انتشارات موسسه فرهنگی هنری پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان

www.chlhistory.org

chlhistory@gmail.com

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۳۲۵-۳-۲

بها: چهارده هزار و هشتصد تومان

مرکز پخش: نشر چیستا (تلفن: ۸۸۷۱۸۷۵۷)

نام بعضی نفرات روشنم می دارد!

نخستین بار که زندگی جبار باغچه بان به قلم خودش را خواندم، به پانزده سال پیش باز می‌گردد. شاید بی‌اغراق نزدیک به ده بار این اثر را خواندم و عجیب آن که هر بار همچون بار نخست از آن همه رنج و دردی که بر او گذشته بود، هم سخت متأثر و هم در برابر این همه ایستادگی، پشتکار، سرسختی و ایمان او شگفت زده می‌شدم. با ناباوری از خود می‌پرسیدم که شگفتا انسان تا کجا می‌تواند در برابر دشواری‌های جان فرسا ایستادگی کند و برای هدف‌های والا و به ظاهر دست نیافتنی، از خود سرسختی نشان دهد و سرانجام چون ققنوس همواره در آتش بسوزد تا از میان آفریزه‌های آن دوباره پرکشد و بشکفتد.

خواندن زندگی باغچه‌بان سبب شد که چند سال بعد که پژوهش درباره تاریخ ادبیات کودکان را آغاز کردیم، هر زمان که دشواری‌ها و سختی‌های روزگار بر دوش مان سنگینی می‌کرد و احساس سرخوردگی در روح و جان مان می‌دمید، آن چهره استوار در برابرمان برافرازد و ما را به سبب نابرده‌باری‌های مان شرمگین کند.

یاد بعضی نفرات

روشنم می دارد

...

نام بعضی نفرات

رزق روحم شده است

وقت هر دلتنگی

سوی شان دارم دست

چرتم می بخشد

روشنم می دارد

(نیما یوشیج)

هنگامی که در گذر تاریخ به دوران باغچه‌بان رسیدیم، این شانس را یافتیم تا با دختر فرهیخته این انسان بزرگ، بانوی دوست داشتنی و فداکار، ثمینه باغچه‌بان آشنا شویم و آن جا بود که بسیار بیش تر درباره باغچه‌بان و کاری‌های بزرگ او برای کودکان این سرزمین آموختیم. در گرماگرم کار تاریخ با خود پیمان بستیم که پس از به پایان رساندن این مجموعه به انتشار زندگینامه بزرگان تاریخ ادبیات کودکان بپردازیم. ثمینه باغچه‌بان با در اختیار گذاشتن نوشته‌های مادر و پدرش، عکس‌ها و سندها و نامه‌ها و یادداشت‌های خود و برادرش ثمین انتشار نخستین زندگینامه کوشندگان در راه فرهنگ و ادبیات کودکان این سرزمین را ممکن ساخت.

کتاب حاضر جلد نخست از سری زندگینامه‌های کوشندگان راه بهزیستی کودکان این سرزمین است. این کتاب در برگزیده زندگی جبار باغچه بان و همسرش، صفیه میربابایی به زبان خودشان و یادداشت‌های ثمین و ثمینه باغچه‌بان درباره زندگی پدرشان و مجموعه عکس‌هایی از آلبوم خانوادگی آن‌هاست. تا کنون کمتر کسی از جایگاه و نقش صفیه میربابایی، همسر و یاور جبار باغچه‌بان آگاه بوده است. او همواره در همه این سال‌ها در سایه سنگین جبار باغچه‌بان پنهان مانده و از او سخنی در میان نیوده است. زمانی که ثمینه یادداشت‌های مادر را برای انتشار در اختیار ما گذاشت، آن زمان بود که دریافتیم چگونه صفیه که خود

داستان زندگی‌اش همسان باغچه‌بان پر از ماجرا و فراز و نشیب‌های زیاد بوده است، همراه با سه فرزند، بند این زندگی سخت را به هم پیوند زده و خانواده را از شیب‌های تند و توفان‌های گزنده گذرانده است. ثمینه که همواره همچون شاگرد و مرید جبار باغچه‌بان او را در سراسر زندگی کاری‌اش همراهی کرده و پس از او نیز راهش را ادامه داده است، با مرور زندگی خانوادگی پدر و مادرش، دریافته است که چگونه در برابر این ابرمرد، زنی چنین توانمند و فداکار فراموش شده است. به پیشنهاد ثمینه قرار بر این شد که کتابی از مجموع یادداشت‌های هر دو این بزرگان، صفیه و جبار باغچه‌بان منتشر شود. و اکنون این آرزوی ثمینه باغچه‌بان در برابر شماست.

اما این یادداشت‌ها چگونه سازمان یافته‌اند؟

کتاب با یادداشت‌های صفیه میربابایی آغاز می‌شود. زیرا صفیه در بیان خاطرات خود به دورانی بسیار دورتر، یعنی زمانی که کودکی بیش نبوده است، باز می‌گردد. و این دوران که در یادداشت‌های جبار باغچه‌بان خالی است، فضایی را بازتاب می‌دهد که باغچه‌بان در آن دوره بلوغ فکری خود را نیز سپری کرده است. از آن جا که هم صفیه و هم جبار باغچه‌بان به گفته خود به زبان فارسی چیرگی کافی نداشته‌اند، در جمله‌هایی که گنگ و مبهم بوده یا ایجاد بدفهمی می‌کرده، دست برده شده است، اما نه به اندازه‌ای که سبک نوشتاری آن‌ها را دگرگون کند. در نوشته‌های صفیه با جابجایی جمله‌های آغازین و افزودن برخی واژه‌ها یا جمله‌ها تلاش شده است ابتدای نوشته بار ادبی بیش تری یابد و به گیرایی آن افزوده شود. در مجموع متنی که می‌خوانید زبان و سبک هر دوی آن‌ها را در بیان خاطرات‌شان بازتاب داده است. در کنار نوشته‌های باغچه‌بان یادداشت‌هایی از ثمین و ثمینه نیز به آن پیوست شده است. در بخش مربوط به خاطرات صفیه باغچه‌بان عکس‌ها مربوط به زندگی شخصی او نیست، اما تلاش شده است در صفحه‌آرایی از عکس‌های مستندی استفاده شود که از جنبه زمانی و مکانی با زندگی او در پیوند باشد.

موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان در چشم انداز انتشار مجموعه کتاب‌های زندگی کوشندگان راه فرهنگ و ادبیات کودکان، تنها آشنا کردن جامعه با تلاش‌های این بزرگ مردان و بزرگ زنان تاریخ را ندیده است، هدف ارائه الگوهای آرمانی اما واقعی به نسل جدید است تا از دشواری‌های راه نهراسند و آن‌ها نیز با ادامه راه آن‌ها به کاروان بزرگ روشنگران تاریکی این سرزمین بپیوندند.

زهره قایینی

ویراستار و دبیر مجموعه

فهرست:

- یادداشت‌های صفیه میربابایی (باغچه‌بان) ۵
- یادداشت‌های جبار باغچه‌بان ۳۱
- سرانجام تسخیر قلعه آرزوها (ثمینه باغچه‌بان) ۱۲۹
- آلبوم عکس ۱۳۲